

Szvoren Edina

ÁCSKA, OCSKA

Fölkerekedtek, és kitroliztak az állatkertbe. Az áramszedőről beszélgettek, és fogták egymás kezét. Dobálta őket a troli, s amikor apa egy kanyarban legurult a túltöltött ülésről, egy kicsit galambocská is nevetett. Mindenki őket nézte, apa verítékezett, és koszos lett a koszos bőrkabátja. Fogták egymás kezét. Később fölszállt egy kék kabátos nő, felhúzott egy piros karszalagot, és apától a jegyét kérte. Apa sosem emeli föl a hangját. A nőt felbőszítette apa szelídsége, és kiabálni kezdett. Az utasok gyorsan elfelejtkeztek a nevetésről, most már a fejüket csóválták, a hátuk mögött ülő férfi pedig áthurcolkodott egy távolabbi ülésre, mintha ők ketten bűdösek lennének. Apácska egyetértett az ellenőrrel. Nem szabad portyázni, mondta.

A ketrecek előtt alig néhányan nézelődtek, mások ilyenkor már réges-rég ebédelnek. Vasárnap volt. (Apának van vasárnapillata vagy a vasárnapnak apaillata?) Galambocskát apa tanítgatta a betűkre, azokat a réztáblákat galambocská mégsem tudta elolvasni. Apa akkoriban már nem látott jól, a szemüvegét pedig otthon hagyta, de azért igyekezett minden állatról mondani valamit. Ha egy másik apuka a gyerekével melléjük állt, lehalkította a hangját, vagy feltűnés nélkül hallgatózott. Szikaszarvas, csípte el. Szikaszarvas, mondta. Voltak állatok, amelyekre apa csak annyit mondott: galambocská, ők hideg vérűek. Voltak ketrecek, ahol állítólag *kanalas* gémek laktak. Apa néha fölemelte galambocskát, hogy ő is belásson az odúkba meg a barlangokba: az alkarjára ültette, vagy pedig a nyakába emelte. Apa szakállát a jövet-menetben még a trolizás előtt megöntözték szokásossal, most pedig valami kesernyészag párolgott belőle – galambocská nem győzte szagolgatni. Míg apa alsó ajka mindig fényes volt valamitől, a felső alig látszott ki a pörkölttől és cigarettától megsárgult bajusz mögül. Onnan szürcsöl, mondta, ha nem kap enni. Apácska nagyon halkán beszélt. Galambocská azt gondolta, apa azért beszél olyan halkán, mert ahogy romlik a látása, borotválkozás közben egyre kisebb és kisebb nyílást hagy a szájnak. Szegénynek benövi a száját a szőr. Gyakran meg is vágta magát a tükör előtt, mert először távolra nem látott, aztán már közelre sem, a szemüveg pedig csak arra szolgált, hogy jó irányba fordítsa a fejét. Apa sok mindent tud, gondolta, de egyre kevesebbet lát: a mamát is csak a járásáról ismeri föl, ha szembejön vele az utcán. A zebra csíkjait mindketten fölismerték.

Te érted?, kérdezte galambocská. Nem, felelte apácska.

Sétáltak egyet a ligetben is, ha már arra jártak. Apa idegenkedett a tavaktól, és galambocskát is féltette a víztől. Megfullaszt, elveszi a cipőd, eláztatja a pénzed, mondta. Apácska szerint örvények állóvizekben is támadhatnak. Apa vidéki fiú volt, egy szalagfaluban nőtt fel, sok fát ismert. Apa rámutatott az égerre, és azt mondta, gyertyán, aztán tenyerét a törzsre tapasztotta, mintha egy munkatársa válla lenne (barátai sosem voltak). Már másodszor találták magukat a sakktábláknál, pedig a földalattihoz indultak. Nem értették. Ha az ember eltéved is, ijedtségre semmi ok: a fatörzsek mohász oldala mindig megmutatja, merre van dél. Ahol a moha, ott a dél. Visszagyalogoltak a *gyertyánok* közé, és keresték a déli oldalt. Hagyjad, galambocská. Apácska elpirult, mert a törzs mindkét oldala mohász volt. Zavarában ölbe kapta galambocskát, aki nemigen tudta eldönteni, hogy apa homloka-e a hajszagú, vagy inkább a haja homlokszagú. De

ha esetleg a fatörzs mindkét oldalán mohát találnánk, folytatta apácska igen halkan, vegyük csak elő bátran a karóránkat. Helyezkedjünk úgy, hogy a kismutató hegye a nap felé nézzen, s ekkor, mondta apácska épp hogy csak hallhatóan, pontosan a kismutató és a nap által bezárt szög felezővonalával fog egybeesni a déli égtáj. Ez nagyon ígéretesen hangzott, apácska azonban már megint elfelejtette fölhúzni az óráját (minek, úgysem látja), így továbbra sem tudták, merre keressék a földalattit.

De hova is sietnek.

Ne szopd az ujjad.

Mikor megüresedett egy asztal, leültek sakkozni. Fázol, galambocska? A bábuk hűvösek voltak (leginkább a királynő), de galambocska nem fázott. Apa bemutatta a sakkfigurákat, és már játszottak is. Apa szerette galambocska gyors felfogását, de galambocska most nem értette, hogy a bástya miért mozog, ha egyszer bástya. Ez csak egy név. Apácska mondta, hogy a sakk indiai eredetű játék, de mert egy spánielt sétáltató férfi lelassított az asztaluknál, hirtelen elhallgatott. Valamit az elefántokról akart mondani. Mivel a kutyás férfi nem tágitott, apa kisvártatva áthajolt a bábuk felett, s azt sutogta: ilyen egy angol megnyitás. Olyan közel hajolt, hogy galambocska érezte a szokásos illatát. Galambocska legszívesebben egyedül a lóval támadott volna, tetszett neki ez a cikcakkos ugrálás. A kutyás ember a kavicságyra állította a szatyrát, közelebb lépett, apa pedig a szakállát simogatta, ahogy a többi asztalnál a többi sakkozó – még a csupasz arcúak is. Apa odabiccintett a kutyásnak, az pedig visszamosolygott. Köszönj az úrnak, galambocska. Az úr erre felbátorodott, és azt mondta apácskának, hogy a bástya nem léphet átlósan. Csak oldalra, előre, hátra. Nem tudta? Apa arca erre kicsit piros lett, és sem a kutyás ember, aki egyébként huszárnak hívta a lovat, sem galambocska nem értette, mit mormog a szakálla mögött. Menjünk.

Miből vannak a szagok? Gondolkozz. Levegőből, apácska? Abból is, galambocska.

Apa a mitológiát is jól ismerte, és néha Enkidunak szólította galambocskát. Amikor meggyet loptak a nyaralóövezetben, apa nadrágját pedig menekülés közben kihalászta a drótkerítés, neki arról is eszébe jutott egy történet. S amikor a téren beálltak a sorba, tartaroszi kínokról meg örök szomjúságról beszélt nagyon halkan, nehogy bárki kijavítsa. Fogták egymás kezét. Apa ezúttal nem szokásosat ivott, galambocskának pedig tejfölös lángost rendelt. Apácska, te is egyél. Apa állkapcsa hangosan ropogott, mert egy nagyon régi pofon után rosszul forrtak össze a csontjai. Minden rágás az agyvelejébe nyilall. Apácska egyszer elájult egy piritóستól. Mikor a lángossal végzett, csöndesen megjegyezte, hogy a fák kérge az északi oldalon sűrűbben barázdált. Azt kellett volna figyelni, galambocska.

Meglett a földalatti.

Odalent fújt a szél, és égett gumiszag volt. Nem különös ez? De különös. Egy rövid hajú nő és egy hosszú hajú férfi kéz a kézben átlépdelt a síneken, mire a hangosbmondó sisteregve rendre utasította őket. Hiába, azok ketten csak nevettek, csókolóztak. Pengellérre állítják őket, tanította apa. Amikor apa és ő jegyet vásároltak az asztalterítővel elfüggönyözött bódéból, és a pénzüik előtt kinyílt a kis alumíniumablak, a félkör alakú nyíláson át nejlonharisnya-szagú meleg csapódott az arcukba. Üvegházhatás, tanította apácska. Amikor befutott a földalatti, apa sokadszorra mesélte el, hogy abban a szalagfaluban milyen nagy volt a szegénység: a testvérével közös csizmájuk volt. Esett a hó, apa? Térdig ért, galambocska. Iskolába menet, apa? Kihúztam a lábam a hóból, és nem volt rajta a csizma. Megvert a nagymama? Két kézzel ütött. Fáj? Nem kiabáltam, galambocska.

A Madách téren jobb idő volt, mint a Városligetben vagy apa meséjében, két bonyolult tetőantenna között a nap is kisütött. A zsinagóga melletti jövet-menetben a kocsmárosnő megdicsérte apa sötétbarna baretsapkáját. Apácska a szakálla szálait lesimítgatva csinált utat annak, amit erre mondani akart, de a sarokba szerelt tévé és a meccset nézők kiabálása elnyomta a hangját. (Köszönöd, apácska?) Szép ez a bőrkabát meg ez a gyerek, folytatta a kocsmárosnő. A szép fekete szeme az apjáié. Apa a gólról már fölnevezett, pedig nem szerette a focit, és szemüveg nélkül csak a sötétszürke gyept láthatta. (Tavasszal galambocska gólt rúgott apának a nagyréten: idegenekkel játszottak, apa kapus volt, nem figyelt, ő pedig védő, és elcsípte egy kirúgását. Apácska, ne haragudj.) Űsse kő, adjon még egyet, mondta apa a kocsmárosnőnek, és még a barna baretsapkáját is a pultra tette. Galambocskának segített fölülni a piros műbőr bárszékre: jól ülsz? Jól, apácska. A kocsmárosnő a pultnak támasztotta a csípőjét, úgy beszélgetett apával. Egy ilyen szelíd ember. Apa csak bólogatott. A férfiak hirtelen felugrottak, ordítani kezdtek, és ököllel, tenyérrel meg a sörösrigli aljával verték az asztalukat. Szemüveget a bírónak! Mi az a les, apácska? Apa némi habozás után közel hajolt galambocska füléhez, és belesúgta, hogy mi. A szakálla szokásost illatozott. Egy ilyen szép szál ember, és nem tudja, mi a les. Apa nem akart a kocsmárosnőnek ellentmondani, csak elpirult, az orrcimpája töve pedig kifehéredett. Ha apácska tudna ellentmondani, talán a Síp utcába sem kellene járnia. Koszos bőrkabátját összegombolta, baretsapkája szegélyét ráigazította a homlokán futó ferde nyomra, és indultak. Szemüveget a bírónak!

Enkidu Gilgames lánya, tanította apa hazafelé. Fogták egymás kezét. A Metró-klub előtt apa lehalkította a hangját. Elindultak a halhatatlanság fűvéért. Tetszett ez az isteneknek, apa? Dehogyan tetszett, minden lehető módon akadályozták őket: bika alakban, bálna alakban, sündisznó alakban. Fegyverré változó kígyókkal és kígyóvá változó fegyverekkel. Nem értem, apa. Apácska sok történetet ismer, de késve köszön az embereknek, s a nagymamát is egyes-egyedül a billegő járásáról ismeri föl. A bizományi áruház mellett van egy nagyon sötét kapualj, apa. Akkor kikerüljük, Enkidu. Fogták magukat és átsétáltak az utca túloldalára. Vigyázz, apa. Épp amikor apa majdhogynem keresztülesett egy túlságosan kiálló utcakövön, a hátuk mögül rájuk köszönt egy férfihang. Apácska visszanevezett, de olyan messziről persze semmit se látott. Hahó, halihó. Fölemelte a karját, és tétován intett a hang tulajdonosa felé, de aztán azt kérdezte galambocskától, hogy kopasz volt-e az illető vagy bajszos-szemüveges. Bajszos-szemüveges. Akkor nincs olyan nagy baj, galambocska.

A MÉH-nél, egy nyitott félemeleti ablakból zene szólt. Apácska azt mondta, hogy ez az Újvilág szimfónia, egy Dvorzsák nevű lengyel zeneszerzőtől. Megálltak az ablak alatt, és fogták egymás kezét. Galambocska, mindjárt belép az angolkürt. És amikor tényleg belépett, apa elégedetten bólított. Ne szopd az ujjad, galambocska, nagy vagy már ehhez. Nem vagyok nagy, apa. Milyen hangszer az angolkürt? Rézfúvós, galambocska. Ki tudja, hogy a hüvelykujjnak van-e nyálszaga vagy a nyálnak hüvelykujjszaga. Fafúvós, uram, fafúvós, hajolt ki mellestül azon az ablakon egy padlizsánlila szájú nő, rúzsoltos cigarettával a kezében, s dúdolta az angolkürt szólamát. Elnézést, asszonyom. Nem tesz semmit. Ne dadogj, apa. Ha apa képes lenne bárkinek is ellentmondani, talán a munkatársa feleségéhez sem kéne járnia a Síp utcába.

A nagymama nyitott ajtót, bár eredetileg ott lakott, ahol Horthy Miklós repülőbalesetet szenvedett. Csókolom. A nagymama napról napra, óráról órára öregedett, a lakásban azonban még apának is sikerült őt fölismernie. Csókolom. Azt a nagyon régi

pofont a nagymama adta? Nem, galambocska. Anya a nagymamára panaszkodott, nagymama hallgatott. Anyád lefestette sárgára annak az idióta kanárinak a kalitkáját. És sertézsírt csempészett a rakott krumplibá. Jól szórakoztatok, kérdezte anya. Jól. A halhatatlanság füve csak egy hashajtó, intette őket anya. Apácska lemezt tett föl – apácska, óvatosan. Anyád föl nem foghatja, hogyan beszélhet a Gombaszögi Ella a rádióban, ha egyszer halott. Köszönöm: a lemezjátszó túje sercegve lecsúszott a korongról, galambocska igazította a helyére. Galambocska addig forgott körbe-körbe a szőnyeg mintái felett, míg apácska meg nem állította: esesel. Anya kiment, apácska keringőzni tanította galambocskát, és mire a tű a korong végére ért, egész jól mentek a lépések. Galambocska leszállhatott apa lábfejről. Fogták egymás kezét. Visszajött anya lisztes kézzel, és elcsodálkozott. Ti négyegyedben keringőztök? Apa szája láthatatlaná vált a szakállindák és a bajuszszálak mögött, orrtöve elfehéredett, és sem anya, sem galambocska nem értette, mit beszél. A táncolásnak mindenesetre befellegzett. Apa kimerülten rogyott anya goblejnnel kárpitozott fotelébe – goblen, mondta anya –, kezébe vette kedvenc újságját, és szeme elé nagyítót tartva, akadozva fölolvastott egy cikket. Ne dadogj, apácska. Szúrjunk rudat a talajba. Jelöljük meg az árnyék szélét. Negyedóra múlva – apácska, fölhúztad már az órát? – ismét jelöljük meg az árnyék szélét, majd kössük össze a két pontot egy vonallal. Így megkapjuk a kelet-nyugati tengelyt, amelyre pedig az észak-déli tengely természetesen éppen merőleges lesz. Érted-e, galambocska. Hogyne érteném, apa. Megdőglött a kanári, rontott be a szobába anya tojásos kézzel. A nagymama csak jót akart. Hát csak akarja, de ne tegye. És ne a fiókban tartsa a bejglit. Sírsz, galambocska? Nem sírok. Apa fölállt, aztán galambocskával a nyomában átvonult a kisszobába. A kanárisárgára pingált kanárikalitka a párkányon állt. Az ablak sarkig volt tárva, de a kisszobában még mindig festékszag terjengett. A márdartetem a magok között hevert, az oldalán. Ne szopd az ujjad. Majd eltemetjük a Városligetben, és a földbe egy kicsi keresztet állítunk. Nem hiszünk istenben, üvöltötte anya a konyhából. Te érted ezt? Mondj már valamit. Apácska, kiabálj.

Turbuly Lilla

TITOKGAZDA

A receptet megtaláltam végül.
Nem lett olyan mégse, hiába
mondtad el, hogy pontosabban
nem lehetne. Képtelenség úgyis,
hogy az az íz még egyszer össze-
álljon. Volt néhány dolog, amit
én is csak neked, és nem hittem
volna, hogy egyedüli titokgazda
leszek ilyen hirtelen újra. Igaz,
már közel sem nyolcvan évre.